

GUSTAV ERDMANN (1930-1994)

Po długiej, nieuleczalnej chorobie zmarł 26 maja 1994 r. w Berlinie-Karlshorst Gustav Erdmann ceniony znawca i popularyzator życia i twórczości Gerharta Hauptmanna, zasłużony organizator placówek naukowo-muzealnych poświęconych pamięci wielkiego śląskiego pisarza.

Gustav Erdmann urodził się 19 kwietnia 1930 r. w Stargardzie w rodzinie urzędniczej jako syn Gustava i Dorothei z domu Barfknecht. Od 1936 r. mieszkał w Greifswaldzie, gdzie też uczęszczał do szkół, uzyskując w 1948 r. w tamtejszym gimnazjum humanistycznym świadectwo dojrzałości.

W 1949 r. podjął studia na Uniwersytecie im. Ernsta-Moritza-Armdta, uczęszczając na wykłady z germanistyki, historii sztuki, filozofii, archeologii oraz teatrologii. Do jego mistrzów należeli m.in. profesorowie Magon, Markwardt, Tschirch, Clasen.

W 1955 r. złożył egzamin dyplomowy w zakresie germanistyki oraz historii sztuki, w 1957 r. uzyskał stopień doktora za rozprawę pt. *Gerhart Hauptmann – Erlebte Welt und gestaltetes Werk*.

W latach 1956-1957 był Gustav Erdmann kierownikiem Biura Prasowego Uniwersytetu w Greifswaldzie, następnie przez pewien okres asystentem kierownika literackiego przy Berliner Ensemble, kiedy to zespołem kierowała po śmierci Bertolta Brechta Helene Weigel.

Przez wiele lat pracował jako redaktor w różnych wydawnictwach, m.in. w Schwerinie, Rostoku i Berlinie, gdzie w stołecznym *Union-Verlag* zajął miejsce zmarłego w 1965 r. Johannesesa Bobrowskiego.

W swych zainteresowaniach naukowych wiele miejsca poświęcił m.in. dziejom kulturalnym Pomorza, twórczości Ernsta Moritza Armdta, Moseasa Mendelssohna, Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna.

Pisarzem jednakże, który zawiądnął całym jego życiem, któremu poświęcił wszystkie swoje siły, umiejętności i wiedzę był Gerhart Hauptmann. Z czasem został Gustav Erdmann niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie twórczości autora *Tkaczy*, i chociaż ilościowo jego drukowany dorobek naukowy dotyczący Gerharta Hauptmanna nie jest zbyt obfity, to jednak wkład w dzieło popularyzowania życia i twórczości śląskiego autora jest olbrzymi i trwałe.

W 1956 r. Gustav Erdmann doprowadził do otwarcia letniej rezydencji Gerharta Hauptmanna, willi *Seedorn* w miejscowości Kloster na wyspie Hiddensee, jako miejsca pamięci. Przez wiele lat opiekował się tym muzeum literackim, tworząc wartościowy kulturalnie ośrodek wiedzy o laureacie Nagrody Nobla z 1912 r.

Jednak dziełem życia było Muzeum im. Gerharta Hauptmanna w Erkner, które pod jego kierownictwem stało się – obok zbiorów *Staatsbibliothek zu Berlin Preussischer Kulturbesitz*, grupujących spuściznę po wielkim pisarzu – najważniejszym centrum wiedzy o Gerharcie Hauptmannie¹. Gustav Erdmann, kierujący placówką od 1981 r. – początkowo pod nazwą *Gerhart-Hauptmann-Gedenkstätte*, zaś od 14 listopada 1987 r. oficjalnie *Gerhart-Hauptmann-Museum* – nadał temu ośrodkowi charakter nie tylko znaczącego muzeum literackiego w skali europejskiej, ale także tętniącego życiem centrum kulturalnego, w którym z dużą częstotliwością odbywały się liczne imprezy literackie, muzyczne i naukowe, a także wystawy malarskie². Gustav Erdmann był impresariem w wielkim stylu, potrafił z wielkim rozmachem gromadzić bardzo cenne pamiątki po Gerharcie Hauptmannie (np. uzyskane od wnuczki pisarza Ingeborgi Hauptmann,

¹ G. Erdmann, *Das Gerhart-Hauptmann-Museum. Geschichte, Gegenwart und Zukunft*. W: Skamandros. *Germanistisches Jahrbuch DDR-VR Polen 1990*. Warszawa 1990, ss. 186-196.

² Tenże, *Das Gerhart-Hauptmann-Museum. Geschichte, Gegenwart und Zukunft*. W: *Gerhart Hauptmann. Neue Akzente – neue Aspekte. Vorträge im Gerhart-Hauptmann-Museum Erkner*, hrsg. von G. Erdmann (*Miscellanea Hauptmanniana* Bd. 1, hrsg. vom Gerhart-Hauptmann-Museum durch G. Erdmann). Berlin 1992, ss. 161-175.

córki Eckarta, czy całego szeregu innych osób, jak Kurt Schwaen, Rolf Italiaander, czy Walter Requardt), jak i zapraszać na imprezy Muzeum wybitnych znawców dzieła Hauptmanna z kraju i zagranicy³.

Do wielkich zasług Gustava Erdmanna zaliczyć należy powołanie własnej serii wydawniczej Muzeum, nazwanej *Miscellanea Hauptmanniana*. Jako tom pierwszy ukazała się interesująca publikacja *Gerhart Hauptmann. Neue Akzente – neue Aspekte*, grupująca odczyty wygłoszone w ostatnich latach w siedzibie Muzeum w Erkner.

Tom drugi miał przynieść obszerny wybór z listów Marie, pierwszej żony Hauptmanna, do jej sióstr Olgi i Marthy, w opracowaniu Gustava Erdmanna. Listy te, w liczbie ponad 800, były darem dla Muzeum od Barbary Siegmann, wnuczki pisarza, córki Klausea.

Gustav Erdmann swoją pierwszą pracę drukowaną wydał już w 1953 r., był to szkic związany z wystawieniem *Elektry* Gerharta Hauptmanna. Później nastąpił cały szereg publikacji, m.in. przewodniki po muzeach Hauptmanna na Hiddensee oraz w Erkner, mające wiele wydań. O Muzeum w Erkner sporo pisał i udzielał wywiadów w prasie.

Z ważniejszych pozycji należy wymienić artykuły m.in. *Zum Herder-Erlebnis Gerhart Hauptmanns*, *Religiöse Problematik in Gerhart Hauptmanns Spätwerk* czy *Altes Testament und Judentum bei Gerhart Hauptmann*. Ogłaszał liczne recenzje z prac o G. Hauptmannie.

W 1991 r. Gustav Erdmann opublikował interesującą broszurkę *Das Haus am Hange. Carl und Gerhart Hauptmann in Schreiberhau*, zaś w latach wcześniejszych wydał w swoim opracowaniu i z komentarzem powieść Hauptmanna *Der neue Christophorus* oraz wspomnienia pastora Arnolda Gustavs *Gerhart Hauptmann und Hiddensee*.

Był zapraszany na bardzo liczne konferencje w Niemczech i zagranicą, referował głównie o Gerhartcie Hauptmannie.

Wyrazem uznania dla jego wielkich zasług wobec Gerharta Hauptmanna było wybranie na stanowisko prezydenta *Gerhart-Hauptmann-Gesellschaft* z siedzibą w Berlinie w 1993 r. po śmierci uprzedniego prezydenta, znanego pisarza berlińskiego Wolfganga Paula.

Nazwisko Gustava Erdmanna pozostanie na długo ściśle związane z Gerhartem Hauptmannem, któremu poświęcił wiele lat twórczej i organizacyjnej energii. Jego dzieło – przede wszystkim Muzeum im. Gerharta Hauptmanna w Erkner – jest nieprzemijającym, wielkim wkładem w rozwój naszej wiedzy o jednym z największych dramatopisarzy niemieckich⁴.

Krzysztof A. Kuczyński

³ K. A. Kuczyński, *Muzeum Hauptmanna w Erkner*. „Życie Literackie” nr 34/1988, s. 10.

⁴ Już po napisaniu niniejszego wspomnienia ukazał się nekrolog pióra Jörga Lüderitza *Ein Leben für Gerhart Hauptmann. Zum Tode Dr. Gustav Erdmanns am 26. Mai*. „Kulturpolitische Korrespondenz” z 15 VI 1994.

Wśród członków *Gerhart-Hauptmann-Gesellschaft* zostało rozesłane pismo Towarzystwa *Mitteilungen*, zawierające m.in. mowę Klausea Hildebrandta, wygłoszoną 3 czerwca 1994 r. w kościele ewangelickim w Berlinie-Karlshorst.